

Prilog 1

Crna Gora
Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

**INFORMACIJA O PREDLOGU FINANSIJSKOG SPORAZUMA
O NACIONALNOM PROGRAMU IPE ZA CRNU GORU ZA
2013. GODINU, DIO 2**

Podgorica, januar 2014.

I UVOD

Redovne aktivnosti Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija (MVPEI), u okviru koordinacije korištenja sredstava Ipe, obuhvataju i koordinaciju procesa programiranja sredstava Ipe, kao i praćenje procesa uvođenja indirektnog sistema upravljanja sredstvima EU u Crnoj Gori. Preduslov za korištenje fondova za III, IV i V komponentu Ipe je potpuni prenos vlasništva upravljanja fondovima s Evropske komisije (EK) na Crnu Goru, tj. uvođenje indirektnog sistema upravljanja. S tim u vezi, Crna Gora intenzivno radi na ispunjavanju preduslova u cilju korištenja sredstava opredijeljenih za III, IV i V komponentu Ipe.

Kada je V komponenta Ipe u pitanju, potreban je ozbiljniji nivo priprema, koji se odnosi na uspostavljanje adekvatnih struktura i osposobljavanje kadra, s obzirom na to da će ova komponenta od samog početka uspostavljanja u Crnoj Gori funkcionisati bez *ex ante* kontrole, za razliku od III i IV komponente Ipe. U cilju što kvalitetnije pripreme za uvođenje V komponente Ipe u Crnoj Gori i uzimajući u obzir da će u okviru finansijske perspektive 2014-2020 doći do izmjena u pogledu akreditacije V komponente, donešena je odluka da se sredstva opredijeljena za 2012. i 2013. u iznosu od 10,5 miliona EUR preusmjere iz V komponente u I komponentu Ipe.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR) je nakon konsultacija s EK, Delegacijom Evropske unije u Crnoj Gori (DEU) i MVPEI, tokom juna 2012, iniciralo preusmjeravanje sredstava opredijeljenih za 2012. iz V komponente u I komponentu Ipa, u iznosu od 3.258.308,00 EUR. Sredstva su opredijeljena za finansiranje Nacionalnog programa Ipa za 2012, dio 2, koga čini jedan projekat koji ima za cilj pružanje podrške poljoprivrednim proizvođačima i agrarnoj industriji, u skladu s mjerama predloženim u Programu IPA za ruralni razvoj (IPARD) u Crnoj Gori.

Nacionalni program Ipa za 2013, dio 2, nadovezuje se na Nacionalni program Ipa za 2012, dio 2, i predviđa još dva projekta, koji su nastali kao rezultat bliske saradnje između EK, DEU, MPRR i Kancelarije nacionalnog koordinatora za Ipu. Pravni osnov za sprovođenje projekata je potpisivanje Finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i EK, koji će stupiti na snagu danom potpisivanja. Nakon potpisivanja sporazuma, DEU može otpočeti proceduru ugovaranja sredstava. EK je Nacionalni program Ipa za 2013, dio 2 usvojila Odlukom C(2012)9675 od 13. XII 2012 i dopunila Odlukom C(2013)9394, nakon čega je predlog Finansijskog sporazuma uputila MVPEI na proceduru usaglašavanja. Tokom procedure usaglašavanja, Finansijski sporazum je upućen na mišljenje Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja i Ministarstvu finansija na odobravanje iznosa nacionalnog kofinansiranja. MVPEI je dobilo pozitivna mišljenja od navedenih institucija, čime je Finansijski sporazum načelno usaglašen i kao takav prosljeđen Vladi na usvajanje, što je preduslov za njegovo potpisivanje.

II NACIONALNI PROGRAM IPA ZA 2013, DIO 2

Nacionalni program Ipa za 2013, dio 2, dopunjuje i nadovezuje se na Nacionalni program Ipa za 2012-2013, dio 1, koji pokriva ograničene aktivnosti koje se odnose na poljoprivredu i ruralni razvoj. Nacionalni program Ipa za 2013, dio 2 uključuje dva projekta koji imaju za cilj pružanje podrške poljoprivrednim proizvođačima, u cilju postepene i kontinuirane pripreme za predstojeći IPARD period.

Projekat *Jačanje crnogorske poljoprivrede kroz mjere nalik Ipardu* nadovezuje se na projekat iz Nacionalnog programa Ipa za 2012, dio 2 i usmjeren je na dalje jačanje crnogorske poljoprivrede kroz pripremu grant šeme za mjeru 103 (Investicije u prerađivačkoj industriji i marketingu poljoprivrednih i ribljih proizvoda). Drugi projekat *Jačanje crnogorske poljoprivrede kroz uspostavljanje Sistema za identifikaciju parcela (LPIS)* ima za cilj podršku razvoju i punom sprovođenju Sistema za identifikaciju parcela, kao dijela budućeg integrisanog sistema administracije i kontrole.

Ukupna vrijednost oba projekta je 15.352.940,32 EUR. Doprinos EU iznosi 7.285.467 EUR, dok je iznos **kofinansiranja koje je potrebno obezbijediti iz budžeta Crne Gore 1.913.494,66 EUR**. Pri tome, predviđeno je da direktan doprinos korisnika programa (farmera) iznosi 6.153.978,66 EUR.

Navedeni iznos kofinansiranja je potrebno obezbijediti kroz budžetsku 2015. i 2016. godinu.

FINANSIJSKI SPORAZUM

IZMEĐU

VLADE CRNE GORE

I

EVROPSKE UNIJE, KOJU PREDSTAVLJA EVROPSKA KOMISIJA U VEZI SA
NACIONALNIM PROGRAMOM ZA CRNU GORU ZA PERIOD 2012-2013, DIO 2

ZA 2013. GODINU
U OKVIRU INSTRUMENTA PRETPRISTUPNE POMOĆI

datum

(Centralizovano upravljanje)

SADRŽAJ

Preambula

1. Program
2. Sprovođenje programa
3. Strukture i nadležna tijela i njihove odgovornosti
4. Finansiranje
5. Vremenski rokovi za zaključenje pojedinačnih ugovora i sporazuma
6. Vremenski rok za ispunjenje ugovornih obaveza
7. Krajnji rok za isplatu
8. Prilivi
9. Kvalifikovanost troškova
10. Čuvanje dokumentacije
11. Plan decentralizacije bez *ex-ante* kontrole
12. Tumačenje
13. Nevažće odredbe i nenamjerne praznine
14. Pregled i izmjene i dopune
15. Prestanak važenja
16. Rješavanje nesuglasica
17. Saopštenja
18. Broj originala
19. Aneksi
20. Stupanje na snagu

Aneks A Nacionalni program za Crnu Goru u okviru IPA komponente - Podrška tranziciji i izgradnji institucija za period 2012-2013, dio 2, koji je donijela Komisija Odlukom C(2012)9675 dana 13. decembra 2012, a koji je izmijenjen i dopunjen Odlukom Komisije C(2013)9394

Aneks B Okvirni sporazum između Vlade Crne Gore i Komisije evropskih zajednica, potpisan 15. 11. 2007.

FINANSIJSKI SPORAZUM

između

VLADE CRNE GORE

i

EVROPSKE UNIJE, KOJU PREDSTAVLJA EVROPSKA KOMISIJA

u daljem tekstu Vlada Crne Gore i Evropska komisija zajedno se označavaju kao „Sporazumne strane“, ili, pojedinačno kao „Zemlja korisnica“ u slučaju Vlade Crne Gore, odnosno „Komisija“ u slučaju Evropske unije, koju predstavlja Evropska komisija.

S obzirom na to:

- (a) da je, dana 1. avgusta 2006.godine, Savjet Evropske unije donio Regulativu (EZ) br.1085/2006 kojom se uspostavlja Instrument za pretpristupnu pomoć (u daljem tekstu: Okvirna regulativa o IPA). Sa datumom stupanja na snagu 1. januara 2007. godine, ovaj Instrument predstavlja jedinstvenu pravnu osnovu za pružanje finansijske pomoći državama kandidatima kao i potencijalnim državama kandidatima u njihovim nastojanjima da unaprijede političke, ekonomske i institucionalne reforme u cilju njihovog pristupanja Evropskoj uniji.
- (b) da je, dana 12. juna 2007.godine, Komisija donijela Regulativu (EZ) br.718/2007 kojom se sprovodi Okvirna regulativa o Instrumentu za pretpristupnu pomoć (IPA), kojom se bliže uređuju važeće odredbe o upravljanju i kontroli (u daljem tekstu: Regulativa o sprovođenju IPA).
- (c) da bi pomoć Evropske unije prema Instrumentu za pretpristupnu pomoć trebalo da se nastavi u pravcu pružanja podrške zemljama korisnicima u njihovim naporima da ojačaju demokratske institucije i vladavinu prava, da izvrše reformu javne uprave, sprovedu ekonomske reforme, poštuju ljudska prava i manjinska prava, promovišu rodnu ravnopravnost, podržavaju razvoj građanskog društva i unaprijede regionalnu saradnju, kao i pomirenje i rekonstrukciju, ali i da doprinesu održivom razvoju i smanjenju siromaštva.

Pomoć Evropske unije prema državama kandidatima trebalo bi da se usmjeri još i na usvajanje kompletne pravne tekovine Evropske unije i njeno sprovođenje u tim državama, kao i na posebnu pripremu tih zemalja za sprovođenje poljoprivredne politike i kohezione politike.

- (d) da su, dana 15. novembra 2007. godine, Sporazumne strane zaključile Okvirni sporazum kojim se postavljaju opšta pravila za saradnju i pomoć Evropske unije prema Instrumentu za pretpristupnu pomoć - IPA.
- (e) da je Komisija je dana 16. decembra 2013. godine usvojila izmijenjeni i dopunjeni Nacionalni program za Crnu Goru prema Komponenti pomoći u tranziciji i izgradnji institucija prema IPA za 2012-2013.godinu, dio 2 (u daljem tekstu: Program). Ovaj Program sprovodi Komisija na centralizovanoj osnovi.
- (f) da je za svrhu sprovođenja ovog programa neophodno da Sporazumne strane zaključe Finansijski sporazum kojim će se bliže definisati uslovi za isporuku pomoći Evropske unije, kao i pravila i procedure koje se odnose na raspodjelu vezanu za tu pomoć i uslovi po kojima će se tom pomoći upravljati.

SPORAZUMJELI SU SE KAKO SLIJEDI:

1. PROGRAM

Komisija će putem subvencije doprinijeti finansiranju programa koji je detaljnije opisan u Aneksu A uz ovaj Sporazum

Program pod brojem: 2013/025-020.

Naziv: Nacionalni program za Crnu Goru u okviru IPA komponente - Podrška tranziciji i izgradnji institucija za period 2012-2013, dio 2.

2. SPROVOĐENJE PROGRAMA

- (1) Komisija sprovodi program na centralizovanoj osnovi, u smislu značenja člana 53a Regulative Savjeta (EZ, Euratom) br.1605/2002 uz Finansijsku regulativu koja se primjenjuje na opšti budžet evropskih zajednica, kao što je poslednji put izmijenjeno Regulativom (EU, Euratom) 1081/2010 dana 24. novembra 2010. godine (dalje u tekstu: Finansijska regulativa).
- (2) Program se sprovodi u skladu sa odredbama Okvirnog sporazuma o pravilima za saradnju koja se odnose na finansijsku pomoć Evropske unije Crnoj Gori u okviru sprovođenja Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA) koji su Sporazumne strane

zaključile dana 15. novembra 2007. godine (dalje u tekstu: Okvirni sporazum), a koji se nalazi u Aneksu B uz ovaj Sporazum.

3. STRUKTURE I NADLEŽNA TIJELA I NJIHOVE ODGOVORNOSTI

- (1) Zemlja korisnica je dužna da odredi nacionalnog IPA koordinatora, u skladu sa Okvirnim sporazumom, koji će u odnosima sa Komisijom postupati u svojstvu predstavnika Zemlje korisnice. Predstavnik je dužan da održava bliske veze između Komisije i Korisnika kako po pitanju opšteg procesa pristupanja, tako i po pitanju pružanja pretpristupne pomoći Evropske unije na osnovu IPA.

4. FINANSIRANJE

Finasiranje za svrhu sprovođenja ovog Sporazuma će biti na način kako slijedi:

- (a) doprinos Evropske unije tokom 2013. godine određuje se na iznos od ne više od 7.285.467,00 eura (slovima: sedam miliona dvjesto osamdeset pet hiljada četiristo šezdeset i sedam eura), što je detaljnije obrazloženo u Programu. Međutim, Evropska komisija će vršiti plaćanje doprinosa Evropske unije shodno iznosu sredstava koje ima na raspolaganju.
- (b) Troškovi struktura i nadležnih tijela koje Zemlja korisnica odredi za sprovođenje ovog Programa padaju na teret te zemlje.

5. VREMENSKI ROKOVI ZA ZAKLJUČENJE POJEDINAČNIH UGOVORA I SPORAZUMA

- (1) Pojedinačni ugovori i sporazumi kojima se sprovodi ovaj Sporazum moraju se zaključiti najkasnije u roku od tri godine od dana zaključenja Sporazuma, sa izuzetkom slučajeva iz člana 189(2) Finansijske regulative. Izuzetak je Projekat 2 - Jačanje poljoprivrede u Crnoj Gori kroz IPARD-like mjere, za koji je krajnji datum za ugovaranje 31. decembar 2015. godine.

6. VREMENSKI ROK ZA ISPUNJENJE UGOVORNIH OBAVEZA

- (1) Ugovorne obaveze moraju se ispuniti najkasnije 6 godina od datuma zaključenja Finansijskog sporazuma.
- (2) Rok za ispunjenje ugovornih obaveza može biti produžen prije isteka krajnjeg roka samo u opravdanim slučajevima.

7. KRAJNI ROK ZA ISPLATU

- (1) Isplata sredstva mora se izvršiti najkasnije u roku od 10 godina od datuma zaključenja Finansijskog sporazuma.
- (2) Krajnji rok za isplatu sredstava može biti produžen prije isteka krajnjeg roka samo u opravdanim slučajevima.

8. PRILIVI

- (1) Prilivi za svrhe IPA uključuju prilive od operativnih aktivnosti, tokom perioda kofinansiranja te aktivnosti, prilive od prodaje, iznajmljivanja, naknade od članarina i slično ili ostale slične prilive sa izuzetkom sledećeg:
  - a. Prilivi koji su ostvareni tokom ekonomskog vijeka investicija koje se kofinansiraju u slučaju investicije u neko privredno društvo;
  - b. Prilivi koji su ostvareni u okviru mjere finansijskog inženjeringa, uključujući rizični kapital i sredstva za kreditiranje, garantne fondove, lizing;
  - c. U slučajevima gdje se može primijeniti, doprinosi iz privatnog sektora kofinansiranju operativnih aktivnosti i koji će se u finansijskoj tabeli programa prikazati uz javne doprinose.
- (2) Prilivi kao što su definisani u stavu 1 gore čine prilive koji se oduzimaju od iznosa kvalifikovanih troškova za neku operativnu aktivnost. Najkasnije do završetka programa, te prilive treba oduzeti od kvalifikovanih troškova predmetne operativne aktivnosti u potpunosti ili proporcionalno, u zavisnosti od toga da li su isti ostvareni u potpunosti putem kofinansiranja ili samo djelimično.

9. KVALIFIKOVANOST TROŠKOVA

- 1) Prema Programu iz Aneksa A, trošak se smatra kvalifikovanim za doprinos Evropske unije ukoliko je isti ostvaren nakon potpisivanja ugovora i subvencija za sprovođenje programa, izuzev u slučajevima koji su eksplicitno definisani u Finansijskoj regulativi.
- 2) Troškovi iz sledećeg spiska ne smatraju se kvalifikovanim za doprinos Evropske unije prema Programu iz Aneksa A:
  - a. porezi, uključujući i porez na dodatu vrijednosti;
  - b. troškovi carinjenja i uvoza, i sve druge naknade;
  - c. kupovina, uzimanje ili davanje u zakup zemljišta ili postojećih građevinskih objekata;
  - d. novčane kazne, finansijski penali i troškovi parničnog postupka;
  - e. operativni troškovi;
  - f. polovna oprema;
  - g. bankarske naknade, troškovi po osnovu garancija i slične naknade;
  - h. troškovi konverzija, naknade i gubici po osnovu razmjene valuta po osnovu eurskog računa neke komponente, kao i ostale čisto finansijske troškove;
  - i. nenovčana ulaganja;
  - j. troškovi lizinga;
  - k. troškovi amortizacije;
- (3) Kao odstupanje od stava 2 gore, Komisija će odlučiti da li je neki od troškova iz donjeg spiska kvalifikovan tako što će razmatrati svaki slučaj pojedinačno:
  - a. Operativni troškovi, uključujući i troškove zakupa, koji se vezuju isključivo za period kofinansiranja neke operativne aktivnosti;
  - b. Porez na dodatu vrijednost, ukoliko su ispunjeni dolje navedeni uslovi:
    - i. Ne može se izvršiti povraćaj poreza na dodatu vrijednost;
    - ii. Ustanovljeno je da isti snosi krajnji korisnik; i
    - iii. Jasno je definisan u predlogu projekta.
  - c. Troškovi koji se odnose na bankarske garancije ili slična jemstva koje treba da podnese korisnik subvencije.

- (4) Troškovi za koje se odobravaju sredstva u okviru programa IPA neće biti financirani iz budžeta Evropske unije po bilo kom drugom osnovu.

10. ČUVANJE DOKUMENTACIJE

- (1) Sva dokumenta u vezi sa Programom u Aneksu A moraju se čuvati najmanje pet godina od dana kada Evropski parlament odobri budžetsku godinu na koju se odnose predmetna dokumenta.
- (2) U slučaju da Program iz Aneksa A nije konačno zatvoren do krajnjeg roka iz stava 1 gore, sva dokumenta koja se odnose na Program moraju se čuvati do kraja godine koja slijedi nakon godine tokom koje je zatvoren Program iz Aneksa A.

11. PLAN DECENTRALIZACIJE BEZ *EX-ANTE* KONTROLE

- (1) Zemlja korisnica je dužna da uspostavi detaljnu mapu puta sa indikativnim mjerilima i vremenskim periodima kako bi se uspostavila decentralizacija sa *ex-ante* kontrolom koju vrši Komisija. Uz to, Zemlja korisnica je dužna da uspostavi indikativnu mapu puta kako bi se uspostavila decentralizacija bez *ex-ante* kontrole koju vrši Komisija.
- (2) Komisija je dužna da nadgleda sprovođenje mape puta iz stava 1, kao i da posveti dužnu pažnju rezultatima koje je postigla Zemlja korisnica u ovom kontekstu, posebno u obezbjeđivanju pomoći. Mapa puta preko koje se postiže decentralizacija bez *ex-ante* kontrole može da se odnosi na postepeno izuzimanje različitih vrsta *ex-ante* kontrola.
- (3) Zemlja korisnica je dužna da Komisiju redovno izvještava o napretku koji se ostvaruje tokom sprovođenja ove mape puta.

12. TUMAČENJE

- (1) Termini koji se koriste u ovom Sporazumu imaju, osim u slučaju da je u ovom Sporazumu izričito drugačije određeno, isto značenje koje im je dodijeljeno u Okvirnoj regulativi o IPA i u Regulativi o sprovođenju IPA.

- (2) Pozivanja na ovaj Sporazum, osim u slučaju da je u ovom Sporazumu izričito drugačije određeno, predstavljaju pozivanja na Sporazum sa izmjenama, dopunama ili zamjenama njegovih odredbi koje se s vremena na vrijeme mogu usvojiti.
- (3) Sva pozivanja na regulative Savjeta ili Komisije odnose se na naznačene verzije tih regulativa. Po potrebi, modifikacije tih regulativa se prenose u ovaj Sporazum putem izmjena i dopuna.
- (4) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju nikakav pravni značaj i ne utiču na njegovo tumačenje.

13. NEVAŽEĆE ODREDBE I NENAMJERNE PRAZNINE

- (1) Ukoliko je neka odredba iz ovog Sporazuma nevažeća ili ako postane nevažeća, odnosno ako ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to nema uticaja na valjanost drugih odredbi ovog Sporazuma. Sporazumne strane će eventualnu nevažeću odredbu zamijeniti važećom odredbom koja je najpribližnija svrsi i namjeri nevažeće odredbe.
- (2) Sporazumne strane će popuniti svaku nenamjernu prazninu takvom odredbom koja u najvećoj mjeri odgovara svrsi i namjeni ovog Sporazuma, a u skladu sa Okvirnom regulativom o IPA i Regulativom o sprovođenju IPA.

14. PREGLED I IZMJENE I DOPUNE

- (1) Sporazumne strane će povremeno preispitati ovaj Sporazum i to u periodu o kojem se međusobno dogovore.
- (2) Sve izmjene i dopune o kojima Sporazumne strane postignu dogovor moraju biti u pisanom obliku i činiće sastavni dio ovog Sporazuma. Takve izmjene i dopune stupaju na snagu na datum koji Sporazumne strane dogovore.

15. PRESTANAK VAŽENJA

- (1) Bez obzira na stav 2, ovaj Sporazum prestaje da važi osam godina nakon dana potpisivanja. Prestanak važenja ne isključuje mogućnost prema kojoj Komisija može da izvrši finansijske korekcije u skladu sa čl. 56 Regulative o sprovođenju IPA.
- (2) Sporazum se može okončati na način da jedna od Sporazumnih strana dostavi drugoj strani obavještenje u pisanom obliku. Sporazum prestaje da važi šest kalendarskih mjeseci od datuma dostave obavještenja u pisanom obliku.

16. RJEŠAVANJE NESUGLASICA

- (1) Nesuglasice koje nastanu usljed tumačenja, operativnih aktivnosti i sprovođenja ovog Sporazuma na bilo kom nivou odnosno na svim nivoima učešća biće rješavane sporazumno, putem konsultacija Sporazumnih strana.
- (2) Ukoliko sporazumno rješenje nije moguće, bilo koja od Sporazumnih strana problem može da uputi na arbitražu u skladu sa Fakultativnim pravilima Stalnog arbitražnog suda o arbitraži koja pokriva međunarodne organizacije ili države, a koja će biti na snazi na datum kada je ovaj Sporazum zaključen.
- (3) Jezik koji će se koristiti u arbitražnim postupcima biće engleski. Tijelo koje će vršiti imenovanje je Generalni sekretar Stalnog arbitražnog suda, i to nakon prijema zahtjeva u pisanom obliku koji podnese neka od sporazumnih strana. Odluka arbitra je obavezujuća za sve strane i ne postoji mogućnost žalbe.

17. SAOPŠTENJA

- (1) Svako saopštenje u vezi sa ovim Sporazumom mora biti sastavljeno u pisanom obliku i na engleskom jeziku. Svako saopštenje mora biti potpisano i mora biti dostavljeno kao originalni dokument ili putem faksa.
- (2) Svako saopštenje u vezi sa ovim Sporazumom mora biti poslato na sljedeće adrese:

Komisija:

DG Enlargement,
Rue de la Loi 15 – 1049 Brussels

Belgium

Fax: +32 229-(32-2) 2998648

Zemlja korisnica:

Vlada Crne Gore

Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

Stanka Dragojevića 2

81000 Podgorica

Crna Gora

Fax: +382 81 224 552

18. BROJ ORIGINALA

Ovaj Sporazum je sačinjen u duplikatu na engleskom jeziku.

19. ANEKSI

Aneksi A i B smatraju se sastavnim dijelom ovog Sporazuma.

20. STUPANJE NA SNAGU

Ovaj Sporazum stupa na snagu danom potpisivanja. U slučaju da Sporazumne strane potpišu ovaj Sporazum na različite datume, onda on stupa na snagu na datum potpisivanja druge od Sporazumnih strana.

Potpisano, za Vladu i u ime Vlade Crne Gore

u

dana

Nj.E. ambasador Aleksandar Andrija Pejović

Nacionalni koordinator za IPA

Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija

Potpisano, za Evropsku komisiju i u ime

Evropske komisije

u

dana

Gđa Alexandra Cas Granje

Direktor

Evropska komisija

Generalni direktorat za proširenje

B – Crna Gora, Island, Bivša Jugoslovenska

Republika Makedonija, Turska

**ANEKS A NACIONALNI PROGRAM ZA CRNU GORU U OKVIRU IPA
KOMPONENTE - PODRŠKA U TRANZICIJI I IZGRADNJI INSTITUCIJA ZA
PERIOD 2012-2013, DIO 2, KOJI JE DONIJELA KOMISIJA ODLUKOM C(2013)9394**

**ANEKS B OKVIRNI SPORAZUM IZMEĐU VLADE CRNE GORE I KOMISIJE
EVROPSKIH ZAJEDNICA, POTPISAN 15. 11. 2007.**

ANEKS A

NACIONALNI PROGRAM ZA CRNU GORU U OKVIRU IPA KOMPONENTE I – PODRŠKA TRANZICIJI I IZGRADNJI INSTITUCIJA ZA PERIOD 2012-2013, DIO 2

1 Identifikacija

Zemlja korisnica	CRNA GORA
Broj odluke (CRIS):	2012 / 024-276 ; 2013/025-020
Godina	2012. i 2013.
Doprinos EU	2012: 3.258.308 eura; 2013: 7.285.467 eura
Nadležno tijelo za sprovođenje	Evropska komisija osim za Projekte 1 i 2, koji se sprovode zajedničkim upravljanjem sa Svjetskom bankom putem Sporazuma o upravljanju, u skladu sa čl. 53d 1 (a) Finansijske regulative
Krajnji datum za zaključenje Finansijskog sporazuma	Biće zaključena dva odvojena Finansijska sporazuma: Jedan Finansijski sporazum za sredstva iz 2012. biće zaključen najkasnije do 31. decembra 2013. godine Jedan Finansijski sporazum za sredstva iz 2013. biće zaključen najkasnije 31. decembra 2014. godine
Krajnji datum(i) za zaključenje Ugovora	3 godine nakon datuma zaključenja Finansijskog sporazuma za sredstva iz 2012. godine 3 godine nakon datuma zaključenja Finansijskog sporazuma za sredstva iz 2013, osim za Projekat 2: “Jačanje poljoprivrede Crne Gore kroz mjere poput onih iz IPARD-a”, za koji je krajnji datum zaključenja ugovora 31. decembar 2015. godine. Ovaj datum primjenjuje se i na nacionalno kofinansiranje.
Krajnji datum za izvršenje	2 godine nakon krajnjeg datuma za zaključenje ugovora za sredstva iz 2012. godine. 3 godine nakon krajnjeg datuma za zaključenje ugovora za sredstva iz 2013. godine. Ovi datumi primjenjuju se i na nacionalno kofinansiranje.
Budžetska linija(e)	22.02.1: nacionalni programi (Komponenta pomoći u tranziciji i izgradnji institucija) za države kandidate
Programska jedinica	Jedinica B1 Crna Gora, Island
Jedinica za sprovođenje / Delegacija EU	Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori

2 Program

2.1 IZABRANI PRIORITETI U OKVIRU OVOG PROGRAMA

U okviru Dijela 2 Nacionalnog programa za Crnu Goru predviđena je podrška sljedećim oblastima prioriteta koji su definisani u Višegodišnjem planskom dokumentu (MIPD) 2011-2013¹:

- Jačanje administrativnih kapaciteta u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, uključujući i bezbjednost hrane, veterinarske i fitosanitarne probleme, sa fokusom na pripremu osnovnih instrumenata i institucija za upravljanje Zajedničkom poljoprivrednom politikom (CAP) Evropske unije;
- Djelotvorno sprovođenje pravnih tekovina Evropske unije tokom trajanja cjelokupnog programa, a posebno kroz jačanje administrativnih kapaciteta, s obzirom na to da je Crna Gora dobila status zemlje kandidatata u decembru 2010.godine;

Gore-pomenuti prioriteti su odabrani da bi se nastavilo sa jačanjem kapaciteta institucija, te bi se na taj način moglo upravljati pružanjem pomoći za razvoj poljoprivrede i ruralni razvoj, u prvoj instanci pod Instrumentom za pretpristupnu pomoć u ruralnom razvoju (IPARD) (skraćeno V komponenta IPA ili IPARD), kao i pružanjem podrške investicionim potrebama u poljoprivredi, što se posebno odnosi na usklađenost sa pravnim tekovinama Evropske unije. Pitanje podrške za aktivnosti približavanja pravnim tekovinama Evropske unije biće predmet investicija u privredna društva koja se bave poljoprivrednim aktivnostima i koja imaju za cilj usklađivanje sa standardima Evropske unije.

Pretpristupna finansijska pomoć provoditno je bila dio V komponente IPA za budžetske godine 2012. i 2013. godinu, dakle nakon dobijanja statusa zemlje kandidata, što je i navedeno u MIPD 2012-2013². Sredstva se mogu trošiti tek pošto Komisija prenese ovlaštenja na Crnu Goru za decentralizovani sistem upravljanja pretpristupnom pomoći u okviru V komponente IPA. Uzevši u obzir izvjesna odlaganja u pripremi za decentralizovani sistem upravljanja fondovima Evropske unije, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je uputilo zahtjev da se izvrši preraspodjela sredstava iz V komponente na I komponentu iz programa IPA 2012 i 2013 (Podrška tranziciji i izgradnja institucija, pod odgovornošću Generalnog direktorata Evropske unije za proširenje). Eventualnu preraspodjelu mora da odobri nadležno tijelo za kontrolu budžeta prije sprovođenja postojećeg Programa. Iz svega navedenog proističe da Komponenta I mora da bude od pomoći crnogorskim vlastima u njihovoj pripremi za upravljanje ovim sredstvima i za prenos ovlaštenja na njih za upravljanje u okviru V komponente IPA. Upravo iz ovih razloga Dio 2 Nacionalnog programa za Crnu Goru IPA dolazi u odlučujućem trenutku da bi se pružila podrška gore pomenutim prioritetima.

2.2 IZABRANI SEKTORI POD OVIM PROGRAMOM I KOORDINACIJA DONATORA

Dio 2 Nacionalnog programa za Crnu Goru IPA 2012-2013 dopunjuje i naslanja se na Dio 1 istog programa koji pokriva samo ograničene aktivnosti koje se odnose na poljoprivredu i ruralni razvoj tj. jedan projekat koji se fokusira na fitosanitarne i veterinarske usluge i na bezbjednost hrane.

---

¹ Implementaciona odluka Komisije kojom je usvojen MIPD 2011-2013 za Crnu Goru, dana 18. novembra 2011. godine, C(2011)8220. Datum stupanja na snagu je 1. mart 2012. godine.

² Implementaciona odluka Komisije kojom je usvojen MIPD 2011-2013 za Crnu Goru dana 18. novembra 2011. godine, C(2011)8220. Datum stupanja na snagu je 1. mart 2012. godine.

Ovaj Dio 2 programa direktno se odnosi na sektor 6 MIPD. Taj sektor je u značajnoj mjeri nedovoljno razvijen u Crnoj Gori i potrebno je izvršiti njegovo restrukturiranje kako bi poljoprivredna proizvodnja i obrada ovdašnjih poljoprivrednika bila konkurentna na tržištu Evropske unije. Neophodne su investicije u ovom sektoru, a posebno u dijelu unapređenja u odnosu na standarde Evropske unije i da bi se poboljšali ukupni rezultati privrednih društava i holdinga.

Uz Izvještaj o napretku Evropske komisije, Strategiju proširenja, i uz Strategiju Evropa 2020, nekoliko nacionalnih strategija je uzeto u razmatranje za pomoć iz fondova IPA, a među njima su i Strategija poljoprivrednog i ruralnog razvoja Crne Gore i Nacionalni program za proizvodnju hrane i razvoj ruralnih područja 2009-2013. Još jedan važan dokument čini Nacionalni program za integraciju 2008-2012 (NPI) kojim su definisane konkretne kratkoročne i srednjoročne aktivnosti relevantnih institucija, a koji se zasniva na detaljnim analizama kapaciteta koje ima za sprovođenje, uz naglasak na usklađenosti nacionalnog zakonodavstva sa pravnim tekovinama Evropske unije.

Program IPA za ruralni razvoj (IPARD) je u završnoj fazi u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Međutim, imajući u vidu kašnjenje u uspostavljanju neophodnih struktura te činjenicu da finalni korisnici (farmeri, industrija prerade hrane) još nijesu spremni za implementaciju IPARD-a, Komisija neće usvojiti program 2013. godine kao što je to bilo planirano već se to odlaže za 2014. Glavna svrha ovog programa je da predloži mjere za implementaciju koje bi omogućile korišćenje sredstava iz IPA komponente V. Plan je da se program usmjeri na pružanje podrške korisnicima u sektorima proizvodnje i obrade mlijeka, mesa, voća i povrća, ribe kako bi se isti unaprijedili do te mjere da su usklađeni sa standardima Evropske unije i da bi se poboljšali poslovni rezultati privrednih društava. Projekti koji su predloženi u okviru Nacionalnog programa za Crnu Goru – Dio 2 osmišljeni su na takav način da obezbijede laku faznu podršku poljoprivrednicima, prema predstojećem programu IPARD.

Sektor poljoprivrede je već primio pomoć od **programa CARDS i IPA**, ali i putem bilateralne podrške. Pomoć koja je pružena kroz tzv. Twinning projekat IPA iz 2008. godine (vrijednosti 1,5 miliona eura) za pripremu za IPARD (sa završetkom u februaru 2012. godine) sprovedena je u bliskoj saradnji sa projektom MIDAS (Svjetska banka) kako bi se domaća poljoprivredna politika uskladila sa principima Zajedničke poljoprivredne politike Evropske Unije (EU CAP), te da bi se izvršila reforma institucija i steklo stručno znanje za sprovođenje politike ruralnog razvoja i upravljanje pretprijetnom pomoći prema IPARD. Još jedan projekat IPA iz 2008. godine (vrijednosti 1,2 miliona eura) pruža pomoć u jačanju poslovnog okruženja, zatim institucijama za podršku privrednim društvima u ruralnim područjima kao i pristup finansijskim sredstvima. Tim projektom se uspostavlja prva kreditno-garantna shema u Crnoj Gori te se tako pruža i podrška unaprijeđenom pristupu izvorima finansiranja za privredna društva koja se bave poljoprivredom i ruralnim razvojem.

Nadležna tijela Crne Gore će imati koristi iz projekta IPA iz 2011. godine pod nazivom „Jačanje kapaciteta u cilju sprovođenja programa za ruralni razvoj po IPARD (očekivani vremenski period je septembar 2012 – februar 2014. godine)” vrijednosti 1,8 miliona eura. Svrha tog projekta jeste da razvije sistem upravljanja i kontrole pod IPARD radi prenosa ovlašćenja za upravljanje prema V komponenti IPA.

Svjetska banka u ovom trenutku finansira (period jun 2009 – jun 2014. godine) projekat pod nazivom „Institucionalni razvoj Crne Gore i jačanje poljoprivrede (MIDAS)”, sa ciljem da se unaprijedi podrška Vlade održivom razvoju i ruralnom razvoju na način koji

je konzistentan sa svim pretpristupnim uslovima Evropske unije. Uz to, Luksemburg je finansirao projekat pod nazivom „Razvoj mljekara na sjeveroistoku Crne Gore” putem kojeg se pruža podrška razvoju mljekarstva u svim fazama na putu od proizvođača do potrošača (2005-2009). Isto tako, Danska vlada podržava razvoj proizvodnje organske hrane (januar 2009 – maj 2013.godine).

Iskustvo stečeno u ovom sektoru pokazuje da uspjeh direktno zavisi od posvećenosti Vlade u pružanju odgovarajućih resursa, ali i u zadržavanju obučenih kadrova u nadležnim institucijama. Saradnja između različitih učesnika, koji su na direktan ili indirektan način povezani sa ovom granom, od ključne je važnosti za izgradnju zajedničkog razumijevanja i posvećenosti u ostvarivanju rezultata u toj oblasti. Posebnu pažnju treba posvetiti uspostavljanju sistema sveobuhvatnog monitoringa i evaluacije projekta kao i sveobuhvatnog programa putem kojeg će se korisnici i šira javnost obučiti i informisati. Od presudne važnosti za uspjeh projekata u ovoj oblasti je i stvaranje takvog okruženja u kojem će biti prostora za kofinansiranje projekata kakav je IPARD.

Konsultacije sa donatorima koje su održane u Crnoj Gori pokazale su da životna sredina i klimatske promjene, dobra vladavina i vladavina prava, kao i pravne tekovine Evropske unije u vezi sa reformama u procesu pristupanja Evropskoj uniji, predstavljaju prioritetne oblasti za pomoć u razvoju u narednom periodu, što je već uzeto u obzir u okviru Dijela 1 Nacionalnog programa. Donatorska koordinacija sa IPA od presudnog je značaja za efikasnu upotrebu nevelikih sredstava. U te svrhe, tokom 2010. godine oformljena je konkretna pozicija za koordinaciju donatora u okviru kabineta premijera. Do danas, nije identifikovan „glavni donator” iz država članica Evropske unije za predmetnu oblast, djelimično zbog veličine zemlje ali i činjenice da je Evropska unija daleko najveći donator. Preliminarne diskusije na relaciji Delegacija EU – kabinet premijera – Svjetska banka – Ujedinjene nacije započele su sa ciljem identifikacije izazova i mogućnosti za uvođenje sektorskog pristupa prema IPA već od 2014. godine u jednoj ili više oblasti politika koje uživaju podršku programa IPA.

Crna Gora uživa pogodnosti iz iskustva stečenog u upravljanju EU-12 politička i ekonomska tranzicija, najboljim praksama i ekspertizi, kao što je i predstavljeno u Evropskom zborniku o tranziciji. Pomenuti dokument je korisna alatka za sve prioritetne oblasti i ciljeve, kao i za pružanje podrške u preuzimanju članstva u Evropskoj uniji i za djelotvorno sprovođenje pravnih tekovina Evropske unije.

Uz to, Evropska komisija je ugovorila srednjoročnu Meta evaluaciju Instrumenta Evropske unije za pretpristupnu pomoć³, kako bi potpomogla svoje aktivnosti na planiranju i dizajniranju Komponente I IPA. Postojeći program nastoji da se u najvećoj mjeri uskladi sa glavnim preporukama izvještaja iz februara 2011. godine: ciljevi programa su više kvantifikovani i ograničeni su vremenom; ciljevi projekata se više fokusiraju na pojedinačne ciljeve iz MIPD i povezani su sa njima, a Nacionalni koordinator za IPA (NIPAC) je dobio podršku da zauzme proaktivniji stav tokom pripreme projekta i procesa odabira.

Vlada ima volju da sprovede svoje nacionalne strategije i da se uskladi sa preporukama pod-odbora koji su dio procesa stabilizacije i pridruživanja. Postupak odabira i identifikacije projekata u svrhe Dijela 2 Nacionalnog programa za 2012 i 2013. godinu proistekao je kao rezultat bliske saradnje kabineta NIPAC-a, Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, Generalnih direktorata za

---

³ Regulatorna Savjeta (EZ) br. 1085/2006 od dana 17. jula 2006. godine kojom se uspostavlja Instrument za pretpristupnu pomoć (IPA). Sl.list L 2010, 31. 07. 2006, str. 1.

proširenje i poljoprivredu Evropske unije. Vlasništvo se pojačava sa učešćem krajnjeg korisnika i ostalih ključnih zainteresovanih strana iz procesa pregovora i pripreme projekta IPA.

Tokom 2012. godine, Dio 1 Nacionalnog programa za Crnu Goru 2012/2013 (Komponenta I) iznosi ukupno 14.546.471,00 eura. Crna Gora 2012. godine koristi pogodnosti iz prepristupne pomoći koja ukupno iznosi 34.976.068,00 eura. Međutim, kada se uzme u obzir da se u okviru V komponente traži ozbiljniji nivo priprema, s obzirom da ova komponenta od samog početka mora da funkcioniše bez *ex-ante* kontrole od strane Komisije, Crna Gora se suočava sa pomjeranjem rokova za uvođenje decentralizovanog sistema upravljanja fondovima Evropske unije, uprkos tome što su u tu svrhu tokom proteklih godina, uloženi značajni naponi i sredstva iz fondova IPA. Kako bi se izbjegli rizici od gubitka sredstava iz V komponente IPA u nekom kasnijem periodu, ministar je u junu 2012. godine podnio zahtjev za preusmjeravanje sredstva za 2012. godinu iz V komponente u I komponentu, u dogovoru sa nadležnim službama Komisije. Procedura prusmjeravanja već je odobrena. Isto tako, sličan zahtjev za preusmjeravanjem sredstava za 2013. godinu iz V komponente u I komponentu primljen je krajem jula 2013. godine, i ovo preusmjeravanje mora biti odobreno od strane tijela za budžetiranje prije implementacije sadašnjeg izmijenjenog programa. U slučaju da se preusmjeravanje sredstava kompletira, Crna Gora će onda koristiti pod I komponentom sredstava koja su prvobitno pripadala V komponenti za obje predmetne godine, 2012. i 2013. Prema tome, prepristupna pomoć pod postojećim Dijelom 2 Nacionalnog programa 2012-2013. godine za Crnu Goru (Komponenta I) iznosi **3.258.308 eura za 2012. i 7.285.467 eura za 2013.** U dogovoru sa kabinetom NIPAC-a, ministar je podnio zahtjev da se počne sa korišćenjem tih sredstava da bi se pružila podrška proizvođačima poljoprivrednih dobara i prerađivačkoj industriji u skladu sa mjerama koje su osmišljene u okviru Programa IPARD za Crnu Goru i u cilju približavanja standardima EU.

2.3 OPIS

Dio 2 godišnjeg programa pokriva tri projekta.

Projekat 1 pod nazivom „Podrška poljoprivredi Crne Gore u cilju ispunjenja zahtjeva IPARD” ima vrijednost 3.258.208,00 eura iz IPA sredstava (IPA budžetska godina 2012). Ovaj projekat ima za cilj jačanje kapaciteta operativnih struktura IPARD koje su odgovorne za djelotvorno i efikasno sprovođenje Programa IPARD i za jačanje konkurentnosti u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja Crne Gore. Glavni rezultati projekta su sljedeći (1) Investicije proizvođača i prerađivača poljoprivrednih dobara koji dobijaju pomoć kroz grant sheme, i (2) sistem uprave Crne Gore i konačni korisnici su upoznati sa sprovođenjem tipova pomoći kakav je IPARD.

Projekat 2, “Jačanje poljoprivrede Crne Gore kroz mjere poput onih iz IPARD-a” komplementaran je sa projektom 1 i ima isti cilj i rezultate kao projekat 1. Iznos IPA sredstava je 5.285.467 eura i finansira se iz IPA budžetske godine 2013. Dok projekat 1 fokusira sheme grantova na pripremu za mjeru 101 (Investicije u poljoprivredne holdinge), projekat 2 će fokusirati svoje sheme grantova na pripremu mjere 103 (Investicije u preradu i marketing u oblasti poljoprivrednih i ribarskih proizvoda).

Projekat 3, “Jačanje poljoprivrede Crne Gore uz uspostavljanje sistema identifikacije zemljišnih parcela (LPIS)”, iznosi 2 miliona IPA sredstava (IPA budžetska godina 2013). Ovaj projekat ima za cilj podršku razvoju i implementaciji potpuno funkcionalnih sistema za Registar farmi i Identifikaciju zemljišnih parcela kao integrisani dio budućeg integrisanog sistema administracije i kontrole.

Ova tri projekta odnose se na šestu oblast MIPD-a tj. Poljoprivredu i ruralni razvoj. Projekti će posebno doprinijeti sprovođenju prioriteta MIPD-a iz oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, prema spisku koji slijedi:

Unaprijediti administrativne kapacitete za razvoj i sprovođenje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja, a posebno za pripremu za sprovođenje pretpristupne pomoći prema IPARD;

Doprinijeti sprovođenju pravnih tekovina Evropske unije;

Poboljšati sveukupnu konkurentnost poljoprivrede i doprinijeti održivom razvoju ruralnih oblasti.

Krajnji korisnici projekata su Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, upravna i tehnička tijela koja su zadužena za sprovođenje i upravljanje sredstvima IPA u ovoj oblasti u budućem periodu, poljoprivrednici i preduzimači u oblasti poljoprivrede, obrade poljoprivrednih proizvoda iz oblasti prehrane i u ruralnim oblastima.

Prva dva projekta će se sprovoditi zajedničkim upravljanjem sa Svjetskom bankom kroz Sporazum o upravljanju, a u skladu sa čl. 53d 1(a) Finansijske regulative.

Ukupan iznos projekta 1 je 8.121.685,00 eura. IPA podrška iznosi 3.258.308,00 eura sa kofinansiranjem u ukupnom iznosu od 4.863.377,00 eura, što predstavlja nacionalno kofinansiranje sa javnog (centralnog) nivoa i iz privatnih izvora. Privatni doprinos grant shemi iznosi 50%, dok javni doprinos iznosi 12,5% ukupne investicije (za grantove) i 20% (samo javni doprinos), za mjere izgradnje kapaciteta.

Ukupan iznos projekta 2 je 13.052.940,32 eura. IPA podrška iznosi 5.285.467 eura uz kofinansiranje u ukupnom iznosu od 7.767.473,32 eura, što predstavlja nacionalno kofinansiranje sa javnog (centralnog) nivoa i iz privatnih izvora. Privatni doprinos grant shemi iznosi 50%, dok javni doprinos iznosi 12,5% ukupne investicije (za grantove), i 20% (samo javni doprinos), za mjere izgradnje kapaciteta.

Projekat 3, "Jačanje poljoprivrede Crne Gore uz uspostavljanje sistema identifikacije zemljišnih parcela (LPIS)", iznosi 2.000.000 eura uz kofinansiranje u iznosu od 300.000 eura za ukupan iznos od 2.300.000 eura. On će se indikativno implementirati kroz ugovor o uslugama i ugovor o nabavkama. Tenderi će se, indikativno govoreći, objaviti u drugom kvartalu 2014. i prvom kvartalu 2015. godine.

2.4 MULTIDISCIPLINARNA PITANJA

- Jednake mogućnosti i zabrana diskriminacije

Jednak tretman i jednake mogućnosti za žene i muškarce uzimaju se u obzir u okviru projekta. Posebni naponi će se posvetiti tome da žene budu u potpunosti uključene u projektne aktivnosti i da imaju koristi od projektnih rezultata. Ovaj program će imati koristi i od projekta Rodne ravnopravnosti IPA-e 2010.

- Zaštita životne sredine i klimatske promjene

Ustav Crne Gore definiše da je Crna Gora „ekološka država” te traži primjenu veoma strogih ekoloških standarda. Međutim, tokom proteklih godina zapažena je degradacija ljudske okoline koja neposredno utiče na kvalitet života, a posebno na kvalitet života ljudi iz urbanih područja i manjina koje su izložene većem riziku od ekoloških opasnosti. Investicije u okviru projekta će biti usklađene sa ekološkim standardima u oblasti

poljoprivrede. Dio 2 Nacionalnog programa 2012-2013. godine takođe će imati koristi od projekta podizanja svijesti iz programa IPA 2010 i od projekta o jačanju sistema ekološke zaštite u Crnoj Gori u okviru Dijela 1 Nacionalnog programa.

- Poštovanje i zaštita manjina i ranjivih grupa

Projekat će omogućiti da se ostvari poštovanje principa jednake zastupljenosti etničkih manjina. Program će imati koristi i od Projekta socijalne inkluzije iz programa IPA 2010 i od sprovođenja specijalnog projekta za trajna rješenja za RAE populaciju (Romi, Aškalije i Egipćani) na području Konika koji se finansira iz Nacionalnog programa IPA 2011.

- Uključenost građanskog društva/svih zainteresovanih strana

Pomoć koja se odnosi na građansko društvo predstavljena je u Odluci Komisije o mehanizmu za podršku građanskom društvu, tako da ne čini dio ovog dokumenta (1 milion eura će se koristiti za finansiranje u sklopu IPA 2013). Uz to, građansko društvo i predstavnici svih zainteresovanih strana bili su uključeni u osmišljavanje Programa IPARD 2012-2013 na kojem se i zasniva podržani projekat.

- Dobra vladavina sa posebnom pažnjom usmjerenom na borbu protiv korupcije

Principi koji se odnose na borbu protiv korupcije uzeti su u obzir tokom razvoja podržanog projekta i o istima će se voditi računa i tokom faze sprovođenja. Uz to, Dio 1 Nacionalnog programa 2012-2013 će se baviti i pitanjima vezanim za vladavinu prava, borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, ali i reformom javne uprave.

2.5 PRETPOSTAVKE I PREDUSLOVI

Program uključuje pretpostavke i preduslove koji su detaljno razrađeni u predlogu projekta. Ima dovoljno vremena da se obezbijedi da su svi preduslovi ispunjeni prije nego se zaključi ugovor. Ti preduslovi se odnose na sljedeće aspekte koji su u sljedećem spisku predstavljani kao opšti uslovi:

Vlada je formalno dala podršku projektu koji je opisan u predlogu, uključujući identifikovane obaveze paralelnog kofinansiranja.

Vlada će obezbijediti da institucije zemlje korisnice koje će biti uključene u sprovođenje projekta imaju odgovarajuće finansijske, materijalne i ljudske resurse kako bi se finansijska podrška Evropske unije iskoristila na najdjelotvorniji i najodrživiji mogući način.

Vlada je dužna da obezbijedi dugoročnu održivost aktivnosti putem raspodjele neophodnih resursa, uključujući tekuće troškove i troškove održavanja, tamo gdje je to potrebno.

Ovi uslovi su detaljno i konkretno predstavljani u predlogu projekta, koji je formalno odobren putem razmjene dopisa između Komisije i Vlade. U slučaju da se pomenuti uslovi ne ispune, tijelo koje je nadležno za sprovođenje ima pravo da razmotri opcije suspenzije ili čak otkazivanja projekta ili nekih konkretnih projektnih aktivnosti.

2.6 MAPA PUTA ZA DECENTRALIZACIJU UPRAVLJANJA FONDovima EU

Sa ciljem prenosa ovlašćenja za upravljanje (Decentralizovani sistem upravljanja) fondovima IPA u budućnosti, Crna Gora je pripremila nekoliko mapa puta, koje odgovaraju Komponentama I i II, Komponentama III i IV i Komponenti V. Ove pripreme su u širokoj nadležnosti Ministra finansija, s obzirom na njegovu ulogu

službenika nadležnog za akreditaciju (CAO), dok je za operativni nivo odgovoran nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO), koji je na tu funkciju postavljen tokom 2011. godine, nakon promjena u Vladi Crne Gore u decembru 2010.godine.

Preduslov za pristup fondovima IPA komponenti III, IV i V – što je moguće nakon dobijanja statusa zemlje kandidata – je potpuni prenos ovlašćenja za upravljanje fondovima IPA sa Evropske komisije na datu zemlju. Ovaj proces zahtijeva uspostavljanje neophodnih upravljačkih i kontrolnih struktura u javnoj upravi date zemlje i odluku o prenosu ovlašćenja od strane Komisije nakon sprovedene revizije sistema (akreditacija). Crna Gora je započela sa pripremama kako bi bila u mogućnosti da blagovremeno utroši sredstva koja su predviđena Komponentama III i IV tokom budžetske godine 2012/2013.

Radna grupa na visokom nivou koja radi na pripremi za decentralizovani sistem upravljanja uspostavljena je u posljednjem kvartalu 2011. godine. Grupom predsjedava CAO i ona redovno zasijeda (dva puta mjesečno), a rezultati se vide u ubrzanim pripremama za decentralizaciju za sve Komponente I-V IPA.

Mape puta je usvojila i Vlada Crne Gore tokom 2011. godine za Komponente I do IV. Međutim, karakteristika je za sve komponente da su uočena određena odlaganja, a kako se procjenjuje, ona u ovom trenutku iznose 3-6 mjeseci. Crna Gora je podnijela akreditacioni paket za Komponente I i IIb Evropskoj komisiji jula 2012. godine. Očekivani datum podnošenja akreditacionih paketa za Komponente III i IV je prvi kvartal 2013. godine.

Vidi tabelu niže za faze svake od 4 komponente:

Faza		IPA Komponente I & II	IPA Komponente III & IV
Faza 0	Uspostavljanje kontrolnog i upravljačkog sistema	Završeno	Završeno
Faza 1	Procjena nedostataka		U toku
Faza 2	Popunjavanje nedostataka		
Faza 3	Procjena usklađenosti	20. mart – 20. jun 2012.	Okt. – Dec. 2012.
Faza 4	Nacionalna akreditacija i podnošenje prijave za prenos upravljačkih ovlašćenja	jul 2012.	mart – april 2013.

Što se tiče V komponente IPA (zaduženje Generalnog direktorata za poljoprivredu), nacrt Akcionog plana u smislu prenosa ovlašćenja za upravljanje podnijet je krajem 2011. godine. Crna Gora je prvobitno predvidjela podnošenje aplikacije za prenos upravljačkih ovlašćenja tokom prve polovine 2013. godine, ali nedavno je objavljeno da postoje određena odlaganja, tako da se očekuju izmjene u vremenskom okviru iz akcionog plana do kraja 2013. godine. Kako bi se izbjegli rizici raspodjele sredstava V komponente na

nekom kasnijem stadijumu, ministar je u junu 2012. i julu 2013. godine tražio preusmjeravanje sredstava za 2012. i 2013. godinu iz V komponente u I komponentu IPA, prema dogovoru sa Generalnim direktoratima za proširenje i poljoprivredu (3.258.308,00 eura za 2012. i 7.285.467,00 eura za 2013). Ovu proceduru preusmjeravanja treba da odobri tijelo nadležno za pitanja budžeta prije nego ovaj program počne sa sprovođenjem (preusmjeravanje sredstava je odobreno za 2012. godinu dok je postupak za preusmjeravanje za 2013. godinu u toku).

Konačni nacrt Programa IPARD podniet je Komisiji (Generalni direktorat za poljoprivredu) u aprilu 2012. godine tako da će doći do novih izmjena od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja kako bi se obuhvatio transfer raspodjele iz I komponente za 2012. i 2013. Sada se očekuje da dokument bude dopunjen novim podacima i informacijama u skladu sa najnovijim zakonodavnim i političkim razvojem i kako bi se u obzir uzela nova pravila predviđena novim finansijskim okvirom i IPA regulativom. Predviđeno je da program bude usvojen 2014. godine. Glavni fokus priprema za prenos upravljanja je dat Agenciji IPARD. Ministarstvo za poljoprivredu i ruralni razvoj je uspostavilo radnu grupu za praćenje i intenziviranje aktivnosti u vezi sa ovim procesom.

3 Budžet

3.1 INDIKATIVNA BUDŽETSKA TABELA

IPA 2012.

	Izgradnja institucija (IB) i Investicije (INV)					Ukupan doprinos iz fondova IPA Evropske unije	
	Ukupni troškovi	Doprinos iz fondova IPA Evropske unije		Nacionalni doprinos*			
	EUR	EUR	% **	EUR	% **	EUR	%
Projekat 1 – Podrška poljoprivredi Crne Gore kako bi dostigla zahtjeve IPARD	8.121.685	3.258.308	40,1%	4.863.377	59,9%	3.258.308	40,1%
UKUPNO	8.121.685	3.258.308	40,1%	4.863.377	59,9%	3.258.308	40,1%

Neto iznosi bez PDV-a

* Doprinos (javni i privatni nacionalni i/ili međunarodni doprinos) koji obezbjeđuju partneri na nacionalnom nivou

** Izraženo u % ukupnih troškova

IPA 2013.

	Izgradnja institucija (IB) i Investicije (INV)					Ukupni doprinos iz fondova IPA Evropske unije	
	Ukupni troškovi	Doprinos iz fondova IPA Evropske unije		Nacionalni doprinos*		EUR	%
		EUR	EUR	% **	EUR		
Projekat 2 – Jačanje poljoprivrede Crne Gore kroz mjere nalik IPARD-u	13.052.940,32	5.285.467	40,49%	7.767.473,32	59,51%	5.285.467	40,49%
Projekat 3 – Jačanje poljoprivrede Crne Gore uz uspostavljanje sistema identifikacije zemljišnih parcela (LPIS)	2.300.000	2.000.000	86,96%	300.000	13,04%	2.000.000	86,96%
UKUPNO	15.352.940,32	7.285.467	47,45%	8.067.473,32	52,55%	7.285.467	47,45%

Neto iznosi bez PDV-a

* Doprinos (javni i privatni nacionalni i/ili međunarodni doprinos) koji obezbjeđuju partneri na nacionalnom nivou

** Izraženo u % ukupnih troškova

Napomena: Doprinos Evropske unije kroz IPA za projekte 1 i 2 biće predmet posebnog Sporazuma o upravljanju sa Svjetskom bankom, koji uključuje naknadu za upravljanje i troškove supervizije, a što nije predmet kofinansiranja. Doprinos iz IPA će se koristiti za izgradnju institucija kroz tehničku pomoć i za investicije finansirane kroz grantove koje će biti predmet kofinansiranja. Prema tome, iznosi doprinosa na nacionalnom i privatnom nivou mogu se smanjiti u zavisnosti od prethodnih stavki.

3.2 PRINCIP KOFINANSIRANJA KOJI SE PRIMJENJUJE NA PROGRAM

Doprinos Evropske unije u okviru IPA, koji predstavlja 40,1% ukupnog budžeta koji se dodjeljuje ovom programu, proračunat je prema **kvalifikovanim troškovima**, koji su u slučaju centralizovanog sistema upravljanja zasnovani na **ukupnim troškovima**. Koristiće se paralelno kofinansiranje.

Ukupno 59,9% kofinansiranja predviđeno je za izgradnju institucija i investicije. Ova cifra premašuje zahtjevani minimum.

Doprinos Evropske unije u okviru IPA 2013, koji predstavlja 47,45% ukupnog budžeta koji se dodjeljuje ovom programu (sredstva za 2013), proračunat je prema **kvalifikovanim troškovima**, koji su u slučaju centralizovanog sistema upravljanja zasnovani na **ukupnim troškovima**. Koristiće se paralelno kofinansiranje.

Ukupno 52,55% kofinansiranja predviđeno je za izgradnju institucija i investicije. Ova cifra premašuje zahtjevani minimum.

U slučaju grantova, maksimalni iznos kofinansiranja od strane EU za grantove iznosi 90% kvalifikovanih troškova, osim ako nije drugačije propisano za konkretni projekat u dijelu 2.3.

4 Sprovođenje

4.1 NAČINI UPRAVLJANJA I MODALITETI SPROVOĐENJA

Program će se sprovoditi na direktnoj centralizovanoj osnovi od strane Evropske komisije u skladu sa čl.53a Finansijske regulative⁴ i odgovarajućih odredbi Pravila za sprovođenje⁵. Ovo odgovara projektu 3.

Projekti 1 i 2 u okviru programa će se sprovoditi zajedničkim upravljanjem sa Svjetskom bankom kroz Sporazum o upravljanju a u skladu sa čl.53d 1(a) Finansijske regulative.

Saradnja sa Svjetskom bankom opravdana je značajnim iskustvom koje je ta institucija stekla u svom radu na Zapadnom Balkanu proteklih godina, a posebno u predmetnoj oblasti. U Crnoj Gori, Svjetska banka je stekla veliko iskustvo zahvaljujući MIDAS projektu u podržavanju održive poljoprivrede i ruralnog razvoja na način koji je konzistentan sa pretprijetnim zahtjevima Evropske unije. Prema tom iskustvu čini se da je primjereno da se zadaci za sprovođenje prenesu na to tijelo javnog sektora.

4.2 OPŠTA PRAVILA ZA NABAVKE I POSTUPCI DODJELE GRANTOVA

Nabavke će slijediti odredbe Dijela jedan, Glave V i Dijela dva, Glave IV Finansijske regulative br. 966/2012 Evropskog parlamenta i Savjeta od 25. oktobra 2012. godine i, članova 260 *et seq.* njenih Pravila za primjenu (fusnota: Regulativa 1268/2012 od 29. oktobra 2012).

Ključni kriterijumi odabira su finansijski i operativni kapaciteti podnosioca zahtjeva. Kriterijumi za dodjelu su relevantnost, djelotvornost i izvodljivost, održivost i isplativost aktivnosti. Detaljni kriterijumi za odabir i dodjeljivanje biće propisani u Pozivu za podnošenje predloga – smjernicama za podnosiocima zahtjeva.

⁴ Regulativa 1605/2002 od 25. juna 2002. o Finansijskoj regulativi primjenjivoj na generalni budžet evropskih zajednica (Sl. list L 248, 16.9.2002, str.1)

⁵ Regulativa 2342/2002 od 23. decembra 2002. kojom se navode detaljna pravila za sprovođenje Regulative Savjeta (EC, Euratom) br. 1605/2002 o Finansijskoj regulativi primjenjivoj na generalni budžet evropskih zajednica (Sl. list 357, 31.12.2002, str. 1).

4.3 PROCJENA UTICAJA NA ŽIVOTNU SREDINU I OČUVANJE PRIRODE

Sve investicije se moraju sprovoditi u skladu sa relevantnim zakonodavstvom Evropske unije o životnoj sredini.

Sve investicije u okviru ovog programa za glavni cilj moraju da imaju usklađivanje sa standardima Zajednice, uključujući i relevantno zakonodavstvo Evropske unije u oblasti životne sredine.

Biće uzeti u obzir samo oni projekti koji ne utiču na zaštićena područja.

5 Monitoring i evaluacija

5.1 MONITORING

Komisija može da preduzme sve aktivnosti koje smatra neophodnim za monitoring ovih programa.

5.2 EVALUACIJA

Programi će biti podvrgnuti *ex-ante* evaluacijama, kao i periodičnim i i/ili *ex-post* evaluacijama u skladu sa čl.57 i 82 Regulative za sprovođenje IPA⁶, sa ciljem da se poboljšaju kvalitet, djelotvornost i konzistentnost pomoći iz fondova Evropske unije, strategije i sprovođenje programa.

Rezultati evaluacija će se uzeti u obzir tokom perioda sprovođenja i osmišljavanja programa.

Komisija takođe može da sprovede strateške evaluacije.

6 REVIZIJA, FINANSIJSKA KONTROLA I MJERE ZA BORBUTIV PREVARNIH RADNJI

Računi i operativne aktivnosti svih strana koje su uključene u sprovođenje ovog programa, kao i svi ugovori i sporazumi putem kojih se ovaj program sprovodi, biće predmet pažnje, supervizije i finansijske kontrole Komisije (uključujući i Evropsku kancelariju za borbu protiv prevara), koja ima diskreciono pravo da sprovodi provjere, lično ili preko spoljnog revizora, sa jedne strane, ali i predmet pažnje Evropskog suda revizora, sa druge strane. Pod ovim se podrazumijevaju i mjere kao što je verifikacija *ex-ante* tendera i ugovaranja koje je sprovela Delegacija Evropske unije u Zemlji korisnici.

Kako bi se obezbijedila efikasna zaštita finansijskih interesa Evropske unije, Komisija (uključujući i Evropsku kancelariju za borbu protiv prevara) može da sprovodi neposredne provjere i inspekcije u skladu sa procedurom koja je predviđena u Regulativi Savjeta (EZ, Euratom) br.2185/96 od 11. novembra 1996. godine koja se odnosi na neposredne provjere i kontrole koje Komisija sprovodi kako bi zaštitila finansijske interese Evropske zajednice protiv prevarnih radnji i drugih nepravilnosti⁷.

Gore-opisani procesi kontrole primjenjuju se na sve ugovarače, podugovarače i korisnike subvencija koji su primili sredstva iz fondova Evropske unije.

7 OGRANIČENE PROMJENE

Ograničene promjene u sprovođenju ovog programa koje su od bitnog uticaja na osnovne elemente koji su navedeni u čl. 90 Pravila o sprovođenju finansijske regulative, i koja su

---

⁶ Regulativa Komisije (EK) br. 718/2007 od 12. juna 2007. godine kojom se sprovodi Regulativa Savjeta (EZ) br.1085/2006 kojom se uspostavlja instrument za pretprijetnu pomoć (IPA) (Sl. list L 170, 29.6.2007, str. 1).

⁷ Sl. list L 292; 15.11.1996; str. 2

indikativne prirode⁸, može da sprovede službenik za ovjeravanje po ovlašćenju (AOD), ili službenik za ovjeravanje po daljem ovlašćenju (AOSD), u skladu sa ovlašćenjima koje je tom licu dodijelio AOD, a prema principima zdravog upravljanja finansijama bez vršenja izmjena i dopuna odluke o finansijama.

---

⁸ Ovi osnovni elementi indikativne prirode su, za nabavke, indikativni broj i vrsta ugovora koji su predviđeni i indikativni vremenski okvir za pokretanje procedure nabavki.

Spisak skraćenica

CAO	Službenik nadležan za akreditaciju
CAP	Zajednička poljoprivredna politika
IPARD	Instrument za pretpristupnu pomoć za poljoprivredni i ruralni razvoj
MIDAS	Institucionalni razvoj Crne Gore i jačanje poljoprivrede
MIPD	Višegodišnji planski dokument
NPI	Nacionalni program za integraciju 2008–2012
RAE	Romi, Egipćani i Aškalije